

AB Tek Pazar'ını Güvence Altına Alma Çabası

AB "Tek Pazar"ı, yapı olarak bir ticaret bloku olup, ticaret blokunun oluşması için gereken, gümrüklerin kaldırılması, mal, hizmet ve üretim faktörlerinin serbest dolaşımını mümkün hale getiren düzenlemelerin hazırlanması, AET den AB ye uzanan uzun süreçte, aşama aşama hayata geçirilmiştir. Yarım yüzyılı geride bırakan tarihinde pek çok parasal, reel ve sistemik kriz atlatan AB, bugün su yüzünde hala kalmayı başaran kurumları ile bazı kırılma ve çatlakların, içeriye su kaçırmalarını engelleme çabası içindedir.

Çatlakların Özelliği

Bir binayı mail-i inhidam haline getiren çatlaklar, sıradan çatlaklardan farklıdır. Zemin uzmanları, hangi çatlağın binalarda yıkılma riski yaratabileceğini çok iyi görür. Hatta, şimdilerde, özellikle İstanbul hep böyle çatlaklara dayanan bir "kentsel dönüşüm" furyasında. Ama gerçek, ama yalan. Keşke AB gibi bir blok için de, hangi çatlağın sistemi ve yapıyı daha hızlı çürüğe çıkarıcı olduğu kolayca tesbit edilebilseydi. Ama 1960'lı yıllardan beri, AB kurumları ile hala ayakta ise, bugüne kadar yaşananlar, sistemi "çürüğe çıkarma" yeteneğinde değilmiş diye düşünebiliriz. Ya şimdi yaşananlar, AB ye ve özellikle ilk göz ağrıları "Tek Pazar"a ne yapar?

Brexit Sıva Çatlağı Gibi

Brexit'in de yaşlı kıtayı, nihai sona götüreceğini sanmam. Zaten başından beri menfi bir tutum içinde olan bir ada komşusu. Hele de "Tek Pazar"dan kopmak istemediğini açık açık beyan ediyorsa, bir de üstüne Lizbon anlaşmasının 50'nci maddesinin çalışması ile ilgili sorunlar, Brexit'in bile gerçekleşmesine gölge düşürüyorsa, AB "Tek Pazar"ının gerçek anlamda çürüğe çıkması için daha büyük olayların olması gerekir. Brexit başka ihtimallere göre şimdilik AB için sıva çatlağı.

Öncelikler ve Geleneksel Harcama Trendleri

Mülteciler AB için büyük bir olay. Çünkü neredeyse açık sınırların, dış kapıları baskıya karşı zorlanıyor. Akan insan seli, zaten nüfus bileşimi açısından sıkıntılı ülkelere yeni toplumsal sorunlar yüklüyor. AB ve üye ülkelerin bütçe öncelikleri değişiyor. Oysa mülteciler tek sorun da değil. Yaşlanan nüfusu, görece teknolojik geriliği, kendi içindeki bölgesel gelişme farklılıkları, özellikle genişleyen AB coğrafyasında hanidir ciddi bütçe sorunları, tahsis tartışmaları, "Kim net katkıda bulunacak? Kim bütçeyi tırtıklayacak?" sorularını ciddi çatışma konuları haline getiriyordu. Ya enerji bağımlılıklarına, Rusya ile gerilen ilişkilere, AB'nin Doğu kanadında yer alan üyelerin Rusya kuşku ile talep ettikleri savunma harcamalarına ne demeli?

Dananın Kuyruğu Gibi bir AB Bütçesi

Ortak bir bütçeleri, bütçe perspektifleri ve çoğunun üye olduğu bir para sistemleri, bir de para birimleri var. Avro artık pek kolay tarihe gömülemeyecek bir para birimi. Gelelim AB bütçesi ve perspektifine: Bu bütçe hep denktir. Açık da vermez fazla da. AB bütçesi adeta **dananın kuyruğu gibi, ne uzar, ne kısalır.**

Çekilmedikçe de kopmaz. Ama yıllar itibarı ile baktığımızda, AB bütçesi için yapılan tahsis, gelir ve harcama kalemlerinin miktar değerinin değiştiğini görürüz (2016 rakamı 155 milyar Avro). İşte kırılma noktalarına baskı yapan şey, bütçe tahsislerinde önceliğin, sistemi geliştirecek alanlar yerine, mülteci harcamaları veya savunma gibi alanlara kaydırılma endişesi. Bu ise milliyetçi akımları tetiklemekte, her üye kendini sorunlardan varestede tutmak istemektedir. İşte bu **asıl taşıyıcı duvar çatlağı tehlikesi**.

Şimdi bir arada başardıkları onca işe rağmen hala dalga dalga yükselen milliyetçilik duygularının yaratabileceği çatlakları nasıl görmezden gelmeli? İşte bütün bunlar **dananın kuyruğunun** kopmasına neden olabilir ve “Tek Pazar” hayali tarihe gömülebilir diye düşünebilirsiniz. Ama o da o kadar kolay değil. Zaten asıl çabayı o olmasın diye gösteriyorlar.

Binayı Ayakta Tutmak İçin, “Dostlar İşbaşında Görsün”

Bu yıl çatlakları onarmak için AB kurumları şu sıra seferber olmuş durumda. İlk hedeflerinde “Tek Pazar”ı günün koşullarına göre geliştirmek var. Bu amaçla 28 Kasım Pazartesi günü toplanan ekonomik işler ve sanayi bakanları toplantısının gündemindeki öncelik, bireylerin buldukları yer dolayısı ile tek pazardan yeterince yararlanmasına engel olan mevki (geo) kısıdını (blocking) kaldırmak, mal ve hizmetlerin çevrimiçi, yani dijital ortamda ticarete konu olabilmesi için gerekli kolaylaştırma işlemlerinin hızlandırılması var.

Bu zaten hali hazırda mümkün değil mi diye sorarsanız, mümkün. Üstelik Amazon gibi çok uluslu şirketleri de bu işin içinde görebilirsiniz. Video ve filmleri konunun dışında tutmayı istiyorlar. Önceliği AB şirketlerine vererek dijital bloku güçlendirmeyi hedefliyorlar.

Avrupa kuşkuculuğunun, “Tek Pazar” a karşı son bulması için, pazarı tüketiciye tuşlar kadar yakın hale getirmek istiyorlar. Ama bu yaşlanan nüfusa ne kadar hitap eder? Arz zincirlerine, toptancı, bayii, perakendeci halkalarına ne yapar? İnsanlar evlerine kapanarak, “Tek Pazar” ı dijital ortamda nasıl idame ettirir? sorularına hiç cevap aramıyorlar. Teknik sorun tuşların ucundan verilen siparişe karşı, olmayan sınırların ötesinden yapılan sevkiyatın hızlı ve etkin yapılabilmesi olarak görülüyor. Ya tüketici hak, güven ve tatmininin temini konuları? Tabii bu, e- ticaretin yasal yönünü, yükümlülük ve haklarını da çağrıştırıyor. Bilgisayar sistemlerinin güvenliği ve kapasitesi (bedava WIFI sistemleri) de üzerine eğilinen konulardan. İşte bu işlerle uğraşıyorlar şu sıralar AB bakanları. Günü ve gündemi kurtarma çabası gibi geliyor bana. Bakalım “Dijital Tek Pazar”, “Tek Pazar” ı güvence altına alabilecek mi? Amazon UK veya Debenhams, Danimarka’ya on beş günden kısa zamanda, güvenli sevkiyat yapacak mı artık? Eh “dostlar alışverişte görsün”.

Prof. Dr. Sema Kalaycıoğlu